

Några statistiska data från vår tuberkuloskamp

Regnér, [Lars] Gustaf
[Laurentius]

*20 Na Br. Landtbruksstyrelsen.
Från K.Landtbruksstyrelsens
tuberkulosafdeln...*

National Library
of Sweden

Från Kungl. Landtbruksstyrelsens tuberkulosafdelning.

Förvaltet
Landtbruksstyrelsen

N:o 1.

Några statistiska data från vår tuberkuloskamp.

af H. G. L. Pagnier

Uti statsverkspropositionen till innevarande års riksdag lämnas en kort redogörelse för, bland annat, 1911 års kamp mot tuberkulosen bland nötkreaturen, grundad på landtbruksstyrelsens uppgifter i dess underdåniga framställning om anslag till fortsatt bedrivande af denna angelägenhet under år 1914.

Först framlägges efterföljande tabell rörande undersökningarna med tuberkulin, därur jag dock utesluter uppgifterna för 1912, enär de icke sträcka sig längre än till den 1 september samma år.

Tabell 1.

Å r	Sammanlagda antalet undersökta djur	För första gången pröfvade besättningar			Antal besättningar reaktionsfria vid första undersökningen	Ompröfvade besättningar		
		Antal	Antalet djur inom dessa	% reagerande af djuren		Antal	Antalet djur inom dessa	% reagerande af djuren
¹⁵ / ₁₀ 1897—1898	63 374	1 651	48 677	31,7	570	130	6 970	9,3
1899	53 601	1 325	37 994	27,5	532	246	13 150	7,1
1900	68 615	1 528	43 988	31,4	574	479	22 113	5,8
1901	65 682	1 391	34 595	35,4	537	602	27 016	5,8
1902	56 613	997	23 259	30,0	445	665	29 451	4,8
1903	58 768	895	19 253	29,4	387	740	34 473	5,4
1904	61 801	914	19 049	27,0	417	812	36 197	4,7
1905	70 051	1 143	23 360	28,7	565	896	40 033	4,9
1906	67 642	936	18 576	29,8	470	962	42 567	3,5
1907	70 935	880	17 860	26,9	447	1 020	46 838	3,2
1908	80 228	1 068	19 761	22,6	583	1 173	53 194	3,1
1909	93 923	1 442	25 758	26,2	796	1 390	60 872	3,6
1910	95 652	1 276	23 189	25,0	695	1 424	64 823	3,1
1911	96 517	1 096	20 803	22,5	585	1 587	67 568	2,2
Summa	1 003 402	16 542	376 122	—	7 603	—	—	—
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Vidare anföres, hurusom af denna tabell framgår, att undersökningarna med tuberkulin under år 1911, det senaste af de år, från hvilka fullständiga uppgifter föreligga, visa en mindre stegring i antalet undersökta djur, jämfördt med närmast föregående års

1913

(kolumn 2), hvaremot de undersökta besättningarnas antal i någon, om ock ringa mån nedgått, i det att det år 1910 uppgått till 2 700, men år 1911 till 2 683. Nedgåendet faller emellertid helt och hållet inom gruppen af för första gången pröfvade besättningar (kolumn 3); antalet ompröfvade besättningar, d. v. s. de, som deltaga i kampen mot tuberkulosen, är nämligen fortfarande i stigande, såsom framgår af kolumn 7. I öfrigt visar ompröfningsresultatet i genomsnitt för år 1911 bland nötkreaturen inom sistnämnda besättningsgrupp en så låg reaktionsprocent som 2,2, den lägsta, som hittills förekommit.

Slutligen lägges till tabellens uppgifter den, att af ofvannämnda under år 1911 i kampen mot tuberkulosen deltagande ladugårdsbesättningar 1 087 om sammanlagdt 35 479 djur visat sig vid ompröfning med tuberkulin fullkomligt reaktionsfria. Motsvarande siffror för år 1910 voro 908 och 30 939.

Uti återopade tabell knyter sig intresset naturligtvis närmast till de tre sista kolumnerna, enär de åskådliggöra tuberkuloskampens omfattning och resultat från år till år. Dock fäster jag här, liksom vid flera föregående tillfällen, uppmärksamheten på, att antalet i kampen mot tuberkulosen deltagande besättningar i själfva verket är väsentligt större än det antal, som i kolumn 7 uppgifves för hvarje kalenderår, beroende detta därpå, att ompröfning med tuberkulin af en besättning i många fall icke företages hvarje år. Sålunda var det verkliga antalet i tuberkuloskampen deltagande besättningar vid 1911 års slut med all sannolikhet 1 912 och djurens antal öfver 80 000.

Kolumnerna 7 och 8 angifva tuberkuloskampens framåtgående i kvantitativt hänseende, och vi se, att vid intet tillfälle något afbrott ägt rum i frammarschen. Kolumn 9 åter är ett uttryck för tuberkuloskampens resultat. Detta blir tydligen allt bättre, och 1911 års 2,2 % reagerande bland de mot tuberkulos skyddade djuren förräder glädjande framsteg i fråga om insikter i tuberkuloskampens teknik. Att visserligen här en god siffra kan förreckas, se vi af procenttalen för åren 1903, 1905 och 1909, men sådant är af öfvergående natur, och hela kolumn 9 visar oförtydligt, hurusom, trots motgångar och ett mindre klokt förfarande där och hvar vid arbetets början, ifrågasvarande procentsiffra tryckes ner undan för undan.

Då man vet, att bland de i kampen mot tuberkulosen deltagande landtmännen alla möjliga lefnadsvillkor finnas företrädda, liksom ock att bland tillhörande gårdar alla tänkbara ladugårdsförhållanden förekomma, så böra, synes mig, kolumnerna 7, 8 och 9 uti ifrågavarande tabell vara ägnade att kraftigt stödja det påståendet, att hvad som här skett med en del af kreatursstocken skulle kunna ske med den i dess helhet, eller — om man nu icke vill gå så långt — att en oändligt mycket större del af kreaturssocken än talet för 1911 i kolumn 8 angiver bör kunna på sätt, som skett, skyddas mot tuberkulos. Då kampen mot tuberkulosen bland nötkreaturen är frivillig, hänger det hela tydligen på, att *vilja* finnes hos dem, som vederbör.

Det synes emellertid vara af intresse, och måhända äfven af behovet påkalladt att ur ofvanstående tabell söka framläsa några ytterligare fakta till belysande af vår tuberkuloskamp, särskildt ur kvalitativ synpunkt. De uträkningar, som härför erfordras, torde nämligen, ehuru visserligen lätt utförbara, i allmänhet icke komma till stånd från läsarens sida. För berörda ändamål har jag sålunda uppgjort följande tabell.

Tabell 2.

Å r	För första gången pröfvade besättningsars			Vid första profreaktionsfria besättningsars		Ompröfvade besättningsars			
	antal	sammanslagda antal djur	genomsnittstorlek (djur) ¹⁾	antal	andel i % af första gång pröfv. besättn.	antal	andel i % af samtl. unders. besättningsars	sammanslagda antal djur	genomsnittstorlek (djur) ¹⁾
¹⁵ / ₁₀ 1897—1898	1 651	48 677	29	570	34,5	130	7,3	6 970	54
1899	1 325	37 994	29	532	40,2	246	15,7	13 150	53
1900	1 528	43 988	29	574	37,6	479	24,0	22 113	46
1901	1 391	34 595	25	537	38,6	602	30,2	27 016	45
1902	997	23 259	23	445	44,6	665	40,0	29 451	44
1903	895	19 253	22	387	43,2	740	45,3	34 473	47
1904	914	19 049	21	417	45,6	812	47,0	36 197	45
1905	1 143	23 360	20	565	49,4	896	43,9	40 033	45
1906	936	18 576	20	470	50,2	962	50,7	42 567	44
1907	880	17 860	20	447	50,8	1 020	53,7	46 838	46
1908	1 068	19 761	19	583	54,6	1 173	52,3	53 194	45
1909	1 442	25 758	18	796	55,2	1 390	49,1	60 872	44
1910	1 276	23 189	18	695	54,5	1 424	52,7	64 823	46
1911	1 096	20 803	19	585	53,4	1 587	59,1	67 568	43
a	b	c	d	e	f	g	h	i	k

¹⁾ Afrundadt till helt tal.

Af denna tabell framgår följande, därvid jag lämnar ur räkningen de första kampåren (t. o. m. 1899), enär talen därifrån i hög grad påverkats af det förhållandet, att såväl 1898 som 1899 de kostnadsfria undersökningarna med tuberkulin måste, respektive den 8 juli och den 1 november, af brist på medel upphöra för året.

Enligt kolumn d har genomsnittstorleken af de för första gången med tuberkulin pröfvade besättningarna väsentligt nedgått under årens lopp. Detta betyder, att de mindre ladugårdsinnehafvarna alltmer dominera i fråga om anlåtande af de kostnadsfria undersökningarna med tuberkulin (se vidare kolumn x tab. 3). Vid en jämförelse med kolumn k visar det sig emellertid, att de icke alls haft någon inverkan på de ompröfvade, d. v. s. de i kampen mot tuberkulosen deltagande besättningarnas genomsnittstorlek, ty denna är, som synes, tämligen konstant. Förhållandet får sin förklaring däraf, att det öfvervägande antalet småbesättningar vid det första proftet äro reaktionsfria, och anses därför i allmänhet onödigt att underkasta dem förnyade prof med tuberkulin; de tuberkulösa småbesättningarna deltaga ej heller i tuberkuloskampens offensiv i den omfattning, som de större besättningarna; däraf i de flesta fall den mer än dubbelt större siffran i kolumn k än i kolumn d.

En jämförelse mellan kolumn d och f åskådliggör på ett förträffligt sätt småbesättningarnas inflytande på totalutfallet af undersökningarna med tuberkulin inom förut ej pröfvade besättningar (tab. 1 kolumn 5). I samma mån besättningarnas genomsnittstorlek minskas, ökas de vid första tuberkulinproftet reaktionsfria besättningarnas andel i totalsumman af för första gången pröfvade besättningar, emedan de så godt som uteslutande utgöras af småbesättningar, såsom framgår af tab. 3. Ifrågavarande ökning (kolumn f) vore icke möjlig, om, såsom man på senare tid velat göra gällande, tuberkulosen alltmer sprede sig till förut tuberkelfria småbesättningar.

Kolumn h ger tydligt och klart vid handen, att undersökningarna med tuberkulin alltmer komma tuberkuloskampen till godo, hvadan staten får alltmer påtaglig valuta för sina utgifter till tuberkuloskampens bedrivande.

Kolumn k slutligen anger, att talrika stora och medelstora besättningar deltaga i tuberkulosarbetet, och de nära nog konstanta siffrorna i denna kolumn

tala bestämdt emot, att de allt gynnsammare ompröfningsresultaten (tab. 1 kolumn 9) skulle i väsentlig mån vara beroende på en tilltagande anslutning från småbesättningar, som ursprungligen varit fria från eller i ringa grad angripna af tuberkulos. Däremot bidraga de till det gynnsamma utfallet af ompröfningsarna, där dessa resulterat uti fullständig reaktionsfrihet, såsom följande uppgifter utvisa.

Vid ompröfning med tuberkulin reaktionsfria voro:

1905 ¹⁾	465	besättningar med	13 794	djur och	30	djur i	genomsn.
1906	559	"	"	17 374	"	"	31 " i "
1907	589	"	"	19 042	"	"	32 " i "
1908	737	"	"	25 020	"	"	34 " i "
1909	833	"	"	26 237	"	"	31 " i "
1910	908	"	"	30 939	"	"	34 " i "
1911	1 087	"	"	35 479	"	"	33 " i "

Af en jämförelse mellan dessa besättningsars genomsnittstorlek och samma storlek under motsvarande år i tab. 2 kolumnerna d och k framgår, att den håller sig ungefär midt emellan de i dessa båda kolumner angifna tal. Det är sålunda obestriddigt, att småbesättningar i förevarande fall påverka ompröfningsresultaten, dock icke så, att de årligen alltmär taga öfverhand. Ty i likhet med hvad fallet är i kolumn k, äro ofvanstående tal, som angifva besättningsarnas genomsnittstorlek, tämligen med hvarandra öfverensstämmande, d. v. s. äfven i detta fall är förhållandet med afseende på numerären mellan i kampen mot tuberkulosen deltagande små och stora besättningar från år till år på det hela taget orubbadt.

I hvad mån mindre ladugårdsinnehafvare öfverhufvudtaget anlita de kostnadsfria undersökningarna med tuberkulin och med hvilket resultat med hänsyn till tuberkulosens förekomst inom besättningsarna, inhämtas af följande tabell, däri dessa upptagas i tvänne grupper, sådana med 1—15 djur och sådana med 16—30 djur, och däri endast afses för första gången med tuberkulin pröfvade besättningar.

¹⁾ Uträkningar af detta slag togo sin början med år 1905. Det har icke ansetts vara af någon betydelse för nu ifrågasvarande ändamål att känna motsvarande siffror för längre tillbaka liggande år.

Tabell 3.

Å r	Besättningar med 1—15 djur				Besättningar med 16—30 djur				Småbesättningar- nas andel i % af kolumn 3 i ta- bell 1
	reagerande		reaktionsfria		reagerande		reaktionsfria		
	Antal	%reak- tion bland djuren	Antal	Procent fria	Antal	%reak- tion bland djuren	Antal	Procent fria	
¹⁵ / ₁₀ 1897—1898	212	25,5	392	64,9	366	28,4	133	26,7	66,8
1899	140	27,6	333	70,4	273	20,8	154	36,0	67,9
1900	185	25,8	386	67,6	313	23,9	156	33,3	68,1
1901	213	24,6	403	65,4	299	29,4	125	29,5	74,8
1902	161	28,4	315	70,8	188	25,6	111	24,9	77,7
1903	167	23,2	272	61,9	198	25,4	107	35,1	83,1
1904	172	26,2	319	65,0	175	25,7	77	30,6	81,2
1905	192	30,4	462	70,8	188	29,6	94	33,5	81,9
1906	164	30,0	366	69,1	166	22,2	94	36,2	84,4
1907	133	29,4	361	73,1	147	28,5	71	32,6	80,9
1908	182	31,2	455	71,4	151	30,7	113	42,8	84,4
1909	245	27,8	642	72,4	215	28,5	139	39,3	86,1
1910	221	28,9	548	71,3	202	33,7	126	38,4	86,0
1911	179	33,8	463	72,1	162	33,6	103	38,9	82,8
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X

Denna tabell är särskildt i tvänne hänseenden lärorik. I kolumnerna III och VII spårar man nämligen bestämda tecken till en ökning af tuberkulosfrekvensen inom *tuberkulösa* småbesättningar. Förhållandet erbjuder emellertid intet öfverraskande, då det väl måste anses naturligt, att tuberkulosen tilltager i besättningar, där från ägarnas sida intet åtgöres till sjukdomens bekämpande.

Kolumnerna V och IX åter bekräfta ytterligare, att de naturligen reaktionsfria besättningarna icke kunna vara i aftagande — åtminstone icke nämnvärdt — och lämna lika litet som motsvarande kolumner i föregående tabeller (kolumn 6 tab. 1 och kolumn f tab. 2) något stöd för en uppfattning, som går ut på ett förklenande af vår tuberkuloskamp.

Slutligen bör icke, då fråga är om tuberkuloskampens kvalitet, lämnas oomnämdt, att landets främsta afvelsstammar af röd och hvit färg till en mycket stor del äro anslutna till kampen mot tuberkulosen. Sälunda äro exempelvis af de i Svenska Ayrshireföreningens register för år 1911 upptagna 66 ladugårdsbesättningarna ej mindre än 48 med i kampen mot sjukdomen och i de flesta fall reaktionsfria.

Totalintrycket af ofvan lämnade statistiska uppgifter rörande vår tuberkuloskamp synes icke kunna

förfela att ingifva glädje och tacksamhet. Det är icke för mycket att säga, att veterinärernas andel i hvad som vunnits är ett godt stycke svenskt veterinärt arbete till ladugårdsskötselns fromma. Men förvisso gifva resultatet ej anledning till en så djup tillfredställelse, att vi därmed kunna slå oss till ro. Vi böra själfallet icke vara nöjda med hvad som vunnits, utan sträfva efter att vidga arbetsfältet, hvilket, då bekämpandet af tuberkulosen sker under form af *frivillighet*, efter min mening först och främst bör ske genom att med alla till buds stående medel sporra landtmännen till den oundgängligen erforderliga *viljan*.

Den 15 februari 1913.

Gustaf Regnér.

